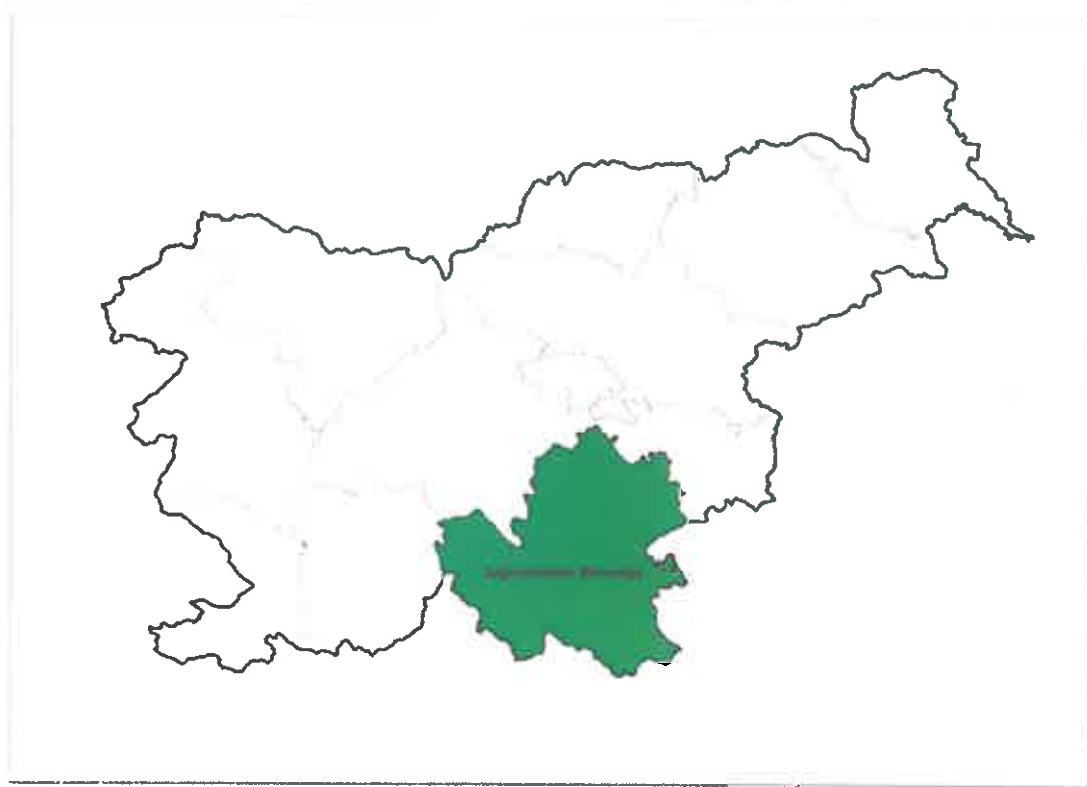




## **PRILOGA ŠT. 1:**

# **POVZETEK REGIONALNEGA RAZVOJNEGA ROGRAMA RAZVOJNE REGIJE JUGOVZHODNA SLOVENIJA S PREDSTAVITVIJO RAZVOJNE SPECIALIZACIJE REGIJE, STRATEŠKIH RAZVOJNIH CILJEV TER PRIORITET IN UKREPOV**







# KAZALO

<b>KAZALO</b> .....	<b>2</b>
<b>1. UVODNE POJASNITVE</b> .....	<b>3</b>
1.1 VSEBINSKI OKVIR PRIPRAVE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA ZA OBDOBJE 2014-2020 V RAZVOJNI REGIJI JUGOVZHODNA SLOVENIJA.....	3
2.1.2 <i>Predstavitev regije Jugovzhodna Slovenija</i> .....	3
<b>2. RAZVOJNI CILJI IN PRIORITETE V RAZVOJNI REGIJI JUGOVZHODNA SLOVENIJA V OBDOBJU 2014-2020</b> ..	<b>4</b>
2.1 VIZIJA IN RAZVOJNI CILJI REGIJE .....	4
2.2.1. <i>Razvojni cilji regije</i> .....	5
2.2 OPREDELITEV IN OPIS RAZVOJNIH PRIORITET REGIJE V PROGRAMSKEM OBDOBJU .....	6
2.3 OPIS IN UTEMELITEV RAZVOJNE SPECIALIZACIJE REGIJE .....	8
2.3.1 <i>Utemeljitev razvojne specializacije regije</i> .....	9
2.4 KARTA OMREŽIJ NASELIJ Z ZASNOVO POLICENTRIČNEGA SISTEMA .....	10

# 1. UVODNE POJASNITVE

## 1.1 Vsebinski okvir priprave Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija

Podlage, ki so pravni temelj za izdelavo RRP in povzetka so Uredba o regionalnih razvojnih programih (Ur.l. RS št. 69/2012), usmeritve Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju MGRT) ter Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. RS, št. 20/11 in 57/12), s katerim je bil predpisan in vzpostavljen strateško-programski okvir regionalnega razvoja na državni in regionalni ravni.

Cilji RRP so:

- Identificirati in oblikovati najbolj perspektivne projektne predloge, ki bodo doprinesli razvoju regije (s posebnim poudarkom na poenotenju v delu, ki se nanaša na opredelitev ključnih vidikov – razvojnih prioritet, programov, ukrepov in projektov regionalnega razvoja);
- Integrirati interese ključnih subjektov v regionalni razvoj;
- Identificirati pričakovan razvoj in pripravo na pričakovane spremembe;
- Povezati razvojno in prostorsko načrtovanje v regiji;
- Sistematično povezati nosilce v regiji z namenom izvajati skupne razvojne projekte.

Cilj povzetka RRP je prikazati:

- razvojne cilje in prioritete regije;
- opis razvojne specializacije regije
- karto omrežja naselij z zasnovo policentričnega sistema in
- predstavitev projektnih zasnov, ki izkoriščajo najpomembnejše razvojne potenciale in prednosti regije, odpravljajo ključne razvojne ovire, uresničujejo regijsko razvojno specializacijo.

RRP za regijo JV Slovenija vsebuje **52 celovitih regijskih projektov** in opisuje od tega **25 najpomembnejših**. Izmed vseh pa je v osnutku dogovora trenutno ocenjenih ključnih **12 regijskih, 3 medregijski nacionalnega pomena in 2 sektorska projekta**, ki glede na splošna merila in pogoje poziva ustrezajo umestitvi v prvi dogovor za razvoj regije. Zato bo za uspešno uresničevanje regionalne razvojne politike v naslednjem programskem obdobju pomembno upoštevanje razvojnih prioritet in specifik regije v sektorskem načrtovanju in v posameznih resorjih.

### 2.1.2 Predstavitev regije Jugovzhodna Slovenija

Jugovzhodna Slovenija je na ravni NUTS 2 razvrščena v Vzhodno Slovenijo in je z 2.675 km<sup>2</sup> po površini največja slovenska regija ravni NUTS 3. Predstavlja 13,19 % ozemlja Slovenije. Več kot ¾ površine regije je poraščene z gozdovi. Kmetijske površine zavzemajo 20 %, pozidane površine 1,8 %, ceste in železnice pa 1 % površine regije (Statistični urad Republike Slovenije, Slovenske regije v številkah, 2012).

Geografsko, pa tudi sociološko, je Jugovzhodna Slovenija razdeljena na ožjo Dolenjsko, Belo krajino in Kočevsko-ribniško. Prostorsko je Jugovzhodna Slovenija zelo raznolika. Z izjemo Novega mesta in nekaterih večjih urbanih središč (Kočevje, Ribnica, Trebnje, Črnomelj, Metlika) prevladujejo podeželska naselja in raznolika tradicionalna kulturna krajina ter na Kočevskem naravno ohranjena, pretežno gozdna območja. Regijo zaznamujejo naravni potenciali (termalna voda, kmetijska zemljišča in les ter krajinska pestrost in razmeroma neonesnaženo okolje), pa tudi precejšnja odmaknjenost nekaterih delov regije (Bela krajina, Kočevsko-ribniška) od glavnih prometnih tokov ter meja z Republiko Hrvaško. Kot velja za celoten slovenski prostor, je tudi v Jugovzhodni Sloveniji pomanjkanje stavbnih zemljišč.

V JV Sloveniji prevladuje urbano-industrijski tip strukture regionalnega razvoja, kjer na 37 % teritorija prebiva 47 % prebivalstva in je večina vseh delovnih mest. To je povezano z intenzivnimi dnevnimi migracijami (Regionalna zasnova prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije, Acer, d.o.o., maj 2006).



## 2. RAZVOJNI CILJI IN PRIORITETE V RAZVOJNI REGIJI JUGOVZHODNA SLOVENIJA V OBDOBJU 2014-2020

### 2.1 Vizija in razvojni cilji regije

Vizija JV Slovenije je postati prepoznavna kot:

**»Izvozna, odprta, povezana in trajnostno odgovorna regija«.**

JV Slovenija je že tradicionalno najbolj izvozna razvojna regija, saj ustvari več kot polovico svojih prihodkov na tujih trgih. Slovenija ustvari z izvozom tretjino vseh prihodkov. JV Slovenija ustvarja tudi pomemben delež slovenskega izvoza. Med vsemi slovenskimi regijami ima najvišjo pokritost uvoza z izvozom. Če so v preteklosti dajale pomemben prispevek k izvozu delovno intenzivne panoge (lesarstvo, tekstil), prevzemajo tehnološko zahtevnejši proizvodi in storitve vedno večji delež. Izvoz je generator rasti regije. Na račun izvoza ima regija nadpovprečne ekonomske kazalnike. JV Slovenija želi visok delež izvoza ohranjati in povečevati zlasti na področjih, kjer je za to prepoznala možnosti, to so podjetništvo, turizem in storitve.

Primat najbolj izvozne slovenske regije in ene uspešnejših slovenskih gospodarskih regij, lahko zadrži le kot odprta in povezana regija, ki spodbuja internacionalizacijo MSP, omogoča dostope do tujih trgov, obstoječih in novih, spodbuja vlaganja, tudi tuja, ki se vključuje v podjetniške in strokovne mreže, promovira regijo in njene trženjske znamke ter vlaga v znanje in razvoj. Za uresničevanje vizije regije je skupen nastop z gospodarstvom, ki je na globalnem trgu že prepoznavno in uveljavljeno<sup>1</sup>, velik izziv. Čeprav je najuspešnejše izvozno gospodarstvo v regijskem središču pa ustvarja prihodke na tujih trgih gospodarstvo na območju celotne regije, zato je spodbujanje internacionalizacije regijskega gospodarstva tudi pomemben dejavnik bolj uravnoteženega regionalnega razvoja. Znanje, tradicija in kompetence regijskega gospodarstva pri poslovanju s tujimi trgi so pomembna razvojna priložnost in prednost regije.

Ne kakršenkoli razvoj! Prihodnost regije je trajnostno odgovoren razvoj, ki omogoča zdravo in varno prihodnost. Kljub industrijski tradiciji in razvoju regije je regija še vedno kvalitetno bivalno okolje, zato se regija zavezuje k uravnoteženemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju. Regija bo spodbujala energetske učinkovitost, varovanje naravnih virov, trajnostno mobilnost, ugotavljala in obvladovala negativne vplive gospodarskega in urbanega razvoja ter širitve ponudbe, sprotno odgovorno ravnanje z okoljem in ozaveščenost sta pogoj za dolgoročno uspešnost regije.

Na področju urejanja prostora bo razvoj usmerjen v ohranjanje narave izboljšanje in uravnoteženje izkoriščanja naravnih virov in prepoznavnosti kot so velik delež kmetijskih in naravno ohranjenih območij, tradicionalna kulturna krajina, razmeroma neonesnaženo okolje, gospodarska aktivnost v urbanih središčih in razvoj turizma na celotnem območju regije. Novo mesto, kot regijsko središče nacionalnega pomena in večja lokalna središča so pomembna za policentričen razvoj regije in kot zaposlitvena območja. Z dokončanjem avtocestnega križa in navezavo regije na AC Ljubljana – Bregana se je povečal zlasti prostorski potencial in konkurenčnost Dolenjske, ki je tudi sicer gospodarsko najrazvitejši del regije, medtem ko se predvsem zaradi slabih prečnih in notranjih povezav razvojne razlike v Beli krajini in na Kočevskem poglobljajo. Slabe notranje prometne povezave vplivajo tudi na slabšo delovno mobilnost, ki lahko poveča dinamiko selitev. Povezava Kočevske z Ljubljano, kamor gravitirajo upravni in delovni tokovi, je enako pomembna kot boljša povezava Bele krajine z Novim mestom kot regijskim in gospodarskim središčem. Z izgradnjo AC se je povečalo vplivno območje velikih sosednjih mest, Ljubljane in Zagreba, ostaja pa problem oskrbe obmejnih območij in boljše prometne povezanosti z Reko. Prav s prometno odmaknjenostjo velikega dela regije je v veliki meri povezana tudi še vedno nedorečena vloga urbanih središč.

<sup>1</sup> Skupina Krka se je po izsledkih priznane strokovne revije Harvard Business Review uvrstila v elitno skupino 10 držav na svetu, ki so imele v obdobju 1999 do 2009 stabilno visoko letno rast (vir: Harvard Business Review, januar 2012)

### 2.2.1. Razvojni cilji regije

Glede na izvedeno analizo stanja, potencialne ter razvojno vizijo, so v nadaljevanju podani **strateški razvojni cilji regije**, ki so hkrati tudi temelj za postavitev in utemeljitev razvojne specializacije regije Jugovzhodna Slovenija, in sicer:

#### **Cilj 1: ZDRAVA REGIJA**

Dolgoročni cilj regije je trajnostni (sonaravni) razvoj, ohranjanje stanja okolja in zdrava regije ter ohranjanje naravnih in ustvarjenih vrednot. Vsi razvojni koraki regije se bodo preverjali z doseganjem tega cilja. Na področju ravnanja z okoljem bo regija uvedla spremljavo enega od instrumentov trajnostnega razvoja (primeroma: CO<sub>2</sub> odtis, ekološka stopinja) in vzpostavila informacijski sistem za spremljanje onesnaženosti okolja, ki bo vključeval sodelovanje javnosti (civilne družbe) v razreševanju okoljskih problemov regije. V regiji se bo intenzivno ukvarjalo z ukrepi za izboljšanje kakovosti zraka na nivoju celotne regije, še posebej pa z odpravljanjem PM 10 v regijskem središču.

Vsi prebivalci regije bodo oskrbljeni z zdravo in kvalitetno pitno vodo. S sanacijo dotrajanega vodovodnega omrežja bodo zmanjšane izgube pitne vode. Izvajala se bo sanacija obstoječih odlagališč odpadkov ter gradnja kanalizacijskih sistemov in čistilnih naprav.

Večji poudarek bo na ohranjanju in boljšem izkoriščanju kmetijskih površin, povečevanju pridelave »domače« hrane za potrebe prebivalstva ter spodbujanju vseh oblik dopolnilnih dejavnosti v kmetijstvu. Na področju gozdarstva bo spodbujan trajnostni razvoj gozdarstva z večjo proizvodno funkcijo gozdov, z upoštevanjem ekološke in socialne funkcije gozda.

#### **Cilj 2: POVEZANA REGIJA**

Vse tri geografske enote Jugovzhodne Slovenije, ožja Dolenjska, Bela krajina in Kočevsko-ribniška bodo ustrezneje povezane z Novim mestom, regijskim središčem nacionalnega pomena, Ljubljano kot državnim središčem in upravnim središčem kočevsko-ribniškega območja ter s središči sosednjih slovenskih in hrvaških regij. S povezovanjem znotraj regije in izven nje bo izboljšán položaj Jugovzhodne Slovenije v okviru države in s sosednjimi regijami, tudi čezmejnimi. Prostorski razvoj regije bo sledil enakim razvojnim možnostim na celotnem območju regije in policentričnemu razvoju mest in lokalnih središč v skladu z njihovo vlogo in pomenom za občino, regijo in državo. Poudarek bo tudi na krepitvi obmejnih območij, povezovanju urbanih središč, razvoju podeželja in zagotavljanju površin za nove neposredne domače in tuje investicije v regijskem in subregijskih gospodarskih središčih.

Z izgradnjo in vzdrževanjem prometnega omrežja bo regija izboljšala svoj tranzitni položaj. Ob avtocesti in drugih glavnih prometnicah bo zagotavljala pogoje za razvoj gospodarstva in blagovno-logistične storitve. Ohranjala bo povezanost težje dostopnih in obmejnih območij z lokalnimi središči in vzpostavila telekomunikacijsko omrežje na celotnem območju poselitve. S tem bo omogočeno hitrejše in učinkovitejše uvajanja telekomunikacijskih storitev za prebivalce, delo na podeželju in za obiskovalce regije.

#### **Cilj 3: IZVOZNA REGIJA**

Velike gospodarske industrijske družbe bodo ohranile prevladujoč vpliv na razvoj regije.

Jugovzhodna Slovenija ima, glede na gospodarstvo regije, dobre razvojne možnosti, tisto, kar primanjkuje, je dogovor o razvojni viziji. Glede na geografsko koncentracijo gospodarstva, vpliv velikih industrijskih družb na ekonomski in socialni razvoj regije, njihovo tradicionalno izvozno usmerjenost in glede na povečevanje gospodarskih in razvojnih razlik v regiji, bo razvoj regije temeljil na izvoznem gospodarstvu, ki je v vseh lokalnih skupnostih v regiji. Razvoj regije, ki bi temeljil na gospodarskem razvoju majhnega števila velikih uspešnih podjetij oz. panog v katerih delujejo, bi povzročil hitrejši razvoj že razvitega dela regije in še povečal zaostajanje ostalih delov regije. Cilj regije je ohraniti ter utrditi svoj položaj najbolj izvozne slovenske regije in s tem tudi konkurenčnosti regijskega gospodarstva na zahtevnih tujih trgih, na katerih je že prisotno in novih trgih. S prihodki od prodaje na tujih trgih bo gospodarstvo regije ustvarilo več kot 60% vseh prihodkov od prodaje\*. Svoj izvozni položaj bodo okrepila mala in srednje velika podjetja in podjetniki.

#### **Cilj 4: REGIJA S PREPOZNAVNO IDENTITETO**

Regija bo povečala svojo prepoznavnost in identiteto, posebej v tujini. Promovirala in spodbujala bo izvozno gospodarstvo, že prepoznane in nove trženjske blagovne znamke, razvojne možnosti in možnosti za neposredne naložbe, mednarodno sodelovanje na področju znanja in razvoja ter ponudbo, ki vključuje že prepoznavni zdraviliški in termalni turizem, naravno in

kulturno dediščino ter ostalo ponudbo v okviru doživljajskega turizma. Za realizacijo tega cilja se bo regija ustrezno organizirala.

#### **Cilj 5: REGIJA ZNANJA**

Za realizacijo navedenih usmeritev je ključnega pomena zagotavljanje pogojev za izobraževanje in usposabljanje za zaposlene, za ranljive skupine prebivalcev, razvoj materialnih pogojev za izobraževanje, vseživljenjsko učenje, raziskovalno in strokovno delo ter za mednarodno sodelovanje na projektih kot z izmenjavo. Razkorak med rezultati izobraževanja, zlasti visokošolskega, ter potrebami družbe in gospodarstva, je potrebno zmanjšati, saj je med brezposelnimi vedno več mladih in težko zaposljivih diplomantov. Nadaljevale se bodo aktivnosti za ustanovitev univerze in krepitev človeških potencialov v čezmejnem (mednarodnem) prostoru ter za trajno vseživljenjsko učenje.

#### **Cilj 6: REGIJA ODPRTIH LJUDI**

Gospodarska rast in zaposlovanje sta predpogoja za gospodarski in družbeni razvoj, zato predstavljata, enako kot trajnostni razvoj regije, pomembna cilja regije v tem programskem obdobju. Do leta 2020 bo v regiji odprtih najmanj 2.700 novih delovnih mest, stopnja registrirane brezposelnosti pa bo nižja od 10%\*\*. Socialna varnost in družbena vključenost prebivalcev pa nista odvisni samo od prihodkov, rasti BDP in ukrepov države. Za družbeni standard in blaginjo so pomembni tudi drugi kazalniki, kot: neenakost, revščina, ogroženost zaradi podnebnih sprememb (poplave, suša, ujme), dostop do kvalitetne pitne vode, urejenost komunalnih zadev, dostopnost javnih storitev, ... ki prav tako vplivajo na zadovoljstvo in standard prebivalcev regije.

#### **Cilj 7: ENERGETSKO UČINKOVITA REGIJA**

Cilj regije je povečati zavedanje o nujnosti večje samooskrbe. Dvigniti je potrebno zavest o energetski samooskrbi, zlasti z razpršenimi in obnovljivimi viri (sonce, veter, voda, geotermalna energija in biomasa), o nujnosti čim večje samooskrbe s hrano in o varčnejši rabi vseh vrst energije s spodbujanjem energetske sanacije stavb in nizkoenergetske gradnje. Izdelani bodo programi lokalne energetske samooskrbe in povečana izraba lokalnih alternativnih obnovljivih virov energije.

## 2.2 Opredelitev in opis razvojnih prioritet regije v programskem obdobju

V poglavju opredelitev in opis razvojnih prioritet regije prikazujemo preplet štirih prioritet s področij in njihovimi ukrepi, in sicer: pametna in trajnostna rast, znanje in kompetence, dostopnost, povezanost in opremljenost ter vključenost.

**Tabela 1: Predstavitev prioritet, področij in ukrepov regije Jugovzhodna Slovenija**

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI
<b>Prioriteta 1</b> <b>PAMETNA IN TRAJNOSTNA RAST</b>	<b>Gospodarstvo</b>	UKREP 1.1.1: Spodbuditev internacionalizacije UKREP 1.3.1: Krepitev raziskovalne infrastrukture, razvojnih kompetenc in inovacijskih potencialov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih
	<b>Infrastruktura, okolje in prostor</b>	UKREP 3.3.1: Energetsko učinkovita gradnja in celovita energetska sanacija
	<b>Turizem in dediščina</b>	UKREP 5.1.1: Vzpostavitev učinkovitega javno zasebnega partnerstva in upravljanja destinacije (RDO) po načelih trajnostnega razvoja, izgradnja »osebnosti« destinacije in povečanje njene prepoznavnosti
<b>Prioriteta 2</b> <b>ZNANJE IN KOMPETENCE</b>	<b>Gospodarstvo</b>	UKREP 1.2.1: Izboljšanje ključnih kompetenc zaposlenih v gospodarstvu regije
	<b>Človeški viri in blaginja</b>	UKREP 2.1.1: Povezovanje izobraževanja in trga dela v JV Sloveniji UKREP 2.2.1: Center vseživljenjskega učenja JV regije

PRIORITETE	PODROČJA	UKREPI
	Kmetijstvo in razvoj podeželja	UKREP 4.1.1: Prenos znanja in dvig usposobljenosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju s poudarkom na ustvarjanju novih delovnih mest UKREP 4.1.2: Izboljšanje konkurenčnosti kmetij in poslovnih subjektov na podeželju. UKREP 4.1.3: Dvig samooskrbe prebivalstva in oblikovanje shem kakovosti za kmetijske proizvode in živila
<b>Prioriteta 3</b>  <b>DOSTOPNOST, POVEZANOST IN OPREMLJENOST</b>	Gospodarstvo	UKREP 1.1.2: Podjetniško podporno okolje
	Infrastruktura, okolje in prostor	UKREP 3.1.1: Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti UKREP 3.2.1: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod UKREP 3.2.2: Izboljšana oskrba s pitno vodo UKREP 3.2.3: Ravnanje z odpadki UKREP 3.4.1: Dograditev širokopasovnega omrežja in povečanje internetnih priključkov UKREP 3.4.2: Zazankanje prenosnega energetskega VN omrežje UKREP 3.5.1: Prostorsko načrtovanje in celovito upravljanje prostora v JV Sloveniji
	Kmetijstvo in podeželje	UKREP 4.1.4: Krepitev socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoja podeželja s pomočjo pristopa – CLLD lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost UKREP 4.2.1: Celovita obravnava področij biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter varovanih območij UKREP 4.3.1: Vzpostavitev mreže lesnih centrov UKREP 4.3.2: Spodbujanje prehoda v nizkoogljično gospodarstvo - les
	Turizem in dediščina	UKREP 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej
<b>Prioriteta 4</b>  <b>VKLJUČENOST</b>	Človeški viri in blaginja	UKREP 2.3.1: Aktivno državljanstvo in širša družbena vključitev ranljivih skupin UKREP 2.3.2: Vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin

#### Prioriteta 1: PAMETNA IN TRAJNOSTNA RAST

V okviru prioritete 1 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.1.1, UKREP 1.3.1), področje infrastrukture, okolje in prostora (UKREP 3.3.1) in področje turizma in dediščine (UKREP 5.1.1), ki so opisani v poglavju opredelitve ukrepov. Prav tako prioriteto 1: Pametna in trajnostna rast v določenih delih dopolnjujeta ukrep 1.1.2: Podjetniško podporno okolje, 3.1.1. Nadgradnja in razvoj trajnostne mobilnosti in 5.2.1: Razvoj novih in nadgradnja obstoječih programov in ponudbe na varovanih območjih in spodbujanje podjetništva z omogočanjem lažje izrabe novih idej, ki ga zaradi preglednosti obravnavamo v prioriteti 3: Dostopnost, povezanost in opremljenost.

#### Prioriteta 2: ZNANJE IN KOMPETENCE

V okviru prioritete 2 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.2.1), področje človeški viri in blaginja (UKREP 2.1.1, UKREP 2.2.1) in področje kmetijstva in podeželja (UKREP 4.1.1, UKREP 4.1.2, UKREP 4.1.3).

#### Prioriteta 3: DOSTOPNOST, POVEZANOST IN OPREMLJENOST

V okviru prioritete 3 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz zgornje preglednice, kjer se prepletajo področje gospodarstva (UKREP 1.1.2), področje infrastruktura, okolje in prostor (UKREP 3.1.1, UKREP 3.2.1, UKREP 3.2.2, UKREP 3.2.3, UKREP 3.4.1,



UKREP 3.4.2, UKREP 3.5.1), področje kmetijstva in podeželja (UKREP 4.1.4, UKREP 4.2.1, UKREP 4.3.1, UKREP 4.3.2) in področje turizma in dediščine (UKREP 5.2.1)

#### **Prioriteta 4: VKLJUČENOST**

V okviru prioritete 4 so se oblikovali ukrepi kot jih vidimo iz preglednice s področja človeških virov (UKREP 2.3.1, UKREP 2.3.2).

## **2.3 Opis in utemeljitev razvojne specializacije regije**

Razvojna specializacija regije:

### **»Trajnostno izvozno usmerjeno gospodarstvo v zeleni regiji«**

Razvojna specializacija regije izhaja iz njene vizije »Izvozna, odprta, povezana in trajnostno odgovorna regija« in podpira strateške razvojne cilje regije: zdrava regija, povezana regija, izvozna regija, regija s prepoznavno identiteto, regija znanja, regija odprtih ljudi in energetska učinkovita regija.

Gospodarstvo regije se bo povezovalo v verige vrednosti na področju avtomobilske industrije, farmacije, predelave lesa, lesne industrije in obrti ter razvoja medicinskih naprav s poudarkom na trajnostni proizvodnji. Osrednja usmerjenost bo na verigah, ki bodo na koncu verige proizvajale inovativne proizvode z večjo dodano vrednostjo predvsem za zahtevne tuje trge.

Ljudje z znanjem in kompetencami bodo gonilo razvoja regije. Poudarek bo na razvoju programov za potrebe obrti in gospodarstva v regiji. Mojstri različnih poklicev bodo opravljali odlične storitve tako v regiji kot tudi širše preko meje. Oblikoval se bo visokošolski in raziskovalni prostor, ki bo odgovarjal na potrebe gospodarstva ter se odpiral v Podonavsko regijo.

Kmetijstvo in podeželje z naravnimi danostmi predstavlja pomemben del razvojnih potencialov regije. Največji naravni potencial regije predstavljata les in voda. Regija se bo specializirala na ekološko pridelavo in vzrejo ter na razvoj lastnih blagovnih znamk s poudarkom na vinogradništvu, sadjarstvu, pridelavi zelenjave in avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin ter gojenju drobnice.

Regija ima bogato naravno, kulturno in stavbno dediščino, ki se bo v prihodnosti navezala na turistično ponudbo regije. Na področju turizma se bo regija specializirala na celoviti termalni turizem, etnografski turizem in zeleni turizem s ciljem privabljanja pretežnega dela gostov iz tujine.

Prihodke od prodaje na tujih trgih ustvarja dobra četrtina družb v regiji. Deset največjih regijskih izvoznikov ustvari dobrih 80%, največjih 20 izvoznikov pa skoraj 90% vseh prihodkov na tujih trgih. Največ izvoza ustvarijo velike družbe (Revoz d.d., Krka d.d., Adria Mobil d.d., Trimo d.d., TPV d.d., Melamin d.d., Intersocks d.o.o. in Kolpa d.d.). Revoz d.d. in Krka d.d. sta med največjimi slovenskimi izvozniki. Podjetniki ustvarijo na 87% prometa na domačih trgih. Razvojna usmeritev regije je, zagotoviti pogoje, da se izvoz (neposredno ali posredno) poveča tudi v srednje velikih in majhnih podjetjih, saj le tako možno pospešiti njihovo konkurenčnost in rast.

Čeprav po številu gospodarskih družb niso najštevilčnejše, ustvarijo večino (preko 70%) prihodkov regije predelovalne dejavnosti. V njih je tudi največ zaposlenih. V okviru teh so najuspešnejša izvozna podjetja v dejavnostih:

- proizvodnja in komercializacija avtomobilov, proizvodnja počitniških prikolic, avtodomov in mobilnih hišic ter trženje in proizvodnja opreme vozil,
- proizvodnja farmacevtskih preparatov,
- proizvodnja montažnih objektov in opreme in
- proizvodnja kemičnih izdelkov in izdelkov iz plastičnih mas.

Čeprav je večina vodilnih podjetij iz teh dejavnosti na Dolenjskem, delujejo tudi v Beli krajini in na Kočevsko-ribniškem.

Regija je bogata z gozdom. Les je eden izmed redkih resursov regije. V preteklosti je bila gospodarsko in izvozno pomembna surovina, ki je omogočila v regiji tudi

- predelavo lesa in proizvodnja pohištva.

Večji predstavniki iz te dejavnosti so predvsem zaradi nepravočasnega prilagajanja spremenjenim zahtevam trga prenehali, zato je razvojna usmeritev regije, da oživi lesne centre, ki bodo izkoriščali domačo surovino in znanje za potrebe domačih in tujih trgov, kjer je veliko povpraševanje, pomembna usmeritev na področju gospodarskega in regionalnega razvoja. Lesna industrija je preteklosti že imela pomembno vlogo v razvoju regije.

Na področju terciarnih dejavnosti bo regija razvijala

- trajnostni, sonaravni in zdraviliški turizem in turizem na podeželju z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v ponudbo.

Gospodarska dejavnost povezana z izvozom izdelkov in storitev obstaja v vseh lokalnih skupnostih JV Slovenije in na celotnem območju JV Slovenije. Glede na to, da izpostavlja regija kot enega pomembnejši razvojnih ciljev tudi skladnejši notranji razvoj, bi specializacija, ki bi izpostavljala le eno ali nekaj najbolj razvitih dejavnosti, še poglobila notranje razvojne razlike regije. Na Dolenjskem kot najbolj razvitem delu regije je več kot 60% vseh gospodarskih družb, ki zaposlujejo skoraj ¾ vseh zaposlenih v gospodarskih družbah in ustvarijo več kot 80% vseh prihodkov gospodarskih družb v regiji, samo v Novem mestu je več kot tretjino gospodarskih družbe z več kot polovico vseh zaposlenih, ki ustvarijo skoraj 70% celotnih prihodkov. Več kot 10% gospodarskih družb je še v Trebnjem, Kočevju in Črnomlju. Pri podjetnikih je slika nekoliko ugodnejša. V Novem mestu jih »le« 26%, več kot 10% pa samo še v Trebnjem, sicer pa je njihovo število enakomerneje razporejeno po celi regiji. Navedeni podatki se nanašajo na leto 2013 (vir: Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v JV Sloveniji v letu 2013). Izziv s katerim se regija na tem področju srečuje je, kako povečati učinke večjih centrov in izvoznikov tudi v razvojno, gospodarsko in socialni manj razvitih okoljih. Boljša povezanost in sodelovanje je pomemben pogoj tudi za jasnejšo vlogo posameznih urbanih središč.

Vse prednosti gospodarskega razvoja regije, krepitev in ustvarjanje nove ekonomske aktivnosti in regionalni razvojni vidik zaznamuje »izvozno gospodarstvo«, ki daje regiji prepoznavnost, ima dolgo tradicijo in vključuje razvojne potencialne: konkurenčnost gospodarstva in spodbujanje podjetništva, naravni in človeški viri novi (tretji) trgi in tuje neposredne investicije in geografski položaj regije.

Največ prihodkov ustvari regijsko gospodarstvo na tujih trgih s predelovalno dejavnostjo, s katero se ukvarja največ gospodarskih subjektov in kjer je tudi največ zaposlenih. Prihodke na tujem trgu ustvarjajo poslovni subjekti na celotnem območju Jugovzhodne Slovenije, razen v občini Osilnica. Tudi v občini Osilnica pa so dani pogoji (turizem) za ustvarjanje prihodkov od tujih gostov.

### 2.3.1 Utemeljitev razvojne specializacije regije

Utemeljitev:

- Specializacija je pojmovana široko. Temelji na gospodarskih družbah, ki ustvarjajo prihodke s prodajo svojih izdelkov in storitev na tujih trgih in vključuje vse dejavnosti, ki podpirajo uspešnost regije, vključno s privabljanjem tujih gostov.
- Razvojna specializacija izhaja iz najpomembnejše primerjalne prednosti JVS (najbolj izvozna slovenska regija).
- Predpostavlja (so)investiranje v razvoj ključnih razvojnih primerjalnih prednosti, temelji na znanju in inovacijah, R & R dejavnosti, povečanju konkurenčnosti, rasti, zaposlovanju, kvalitetnih delovnih mestih, privabljanju tujega kapitala, izpostavlja najbolj napredna podjetja in dejavnosti, kjer je dovolj znanja in kompetenc, gradi na tem, kar najbolj obvladamo, združuje konkurenčne prednosti, razvojne kompetence in tržno učinkovitost.
- Razvojna specializacija sprošča nove izzive in priložnosti, med drugim tudi odprtost, povezanost, sodelovanje, mreženje, pa tudi trajnostno odgovoren razvoj.
- Razvojna specializacija je dovolj široka in omogoča vlaganja na različnih področjih (gospodarstvo in podjetništvo, ČV in blaginja, okolje in prostor, razvoj podeželja, turizem in dediščina), ki podpirajo tuje trge (izvoz) in partnerstva.

Izvozno gospodarstvo pomeni/predpostavlja:

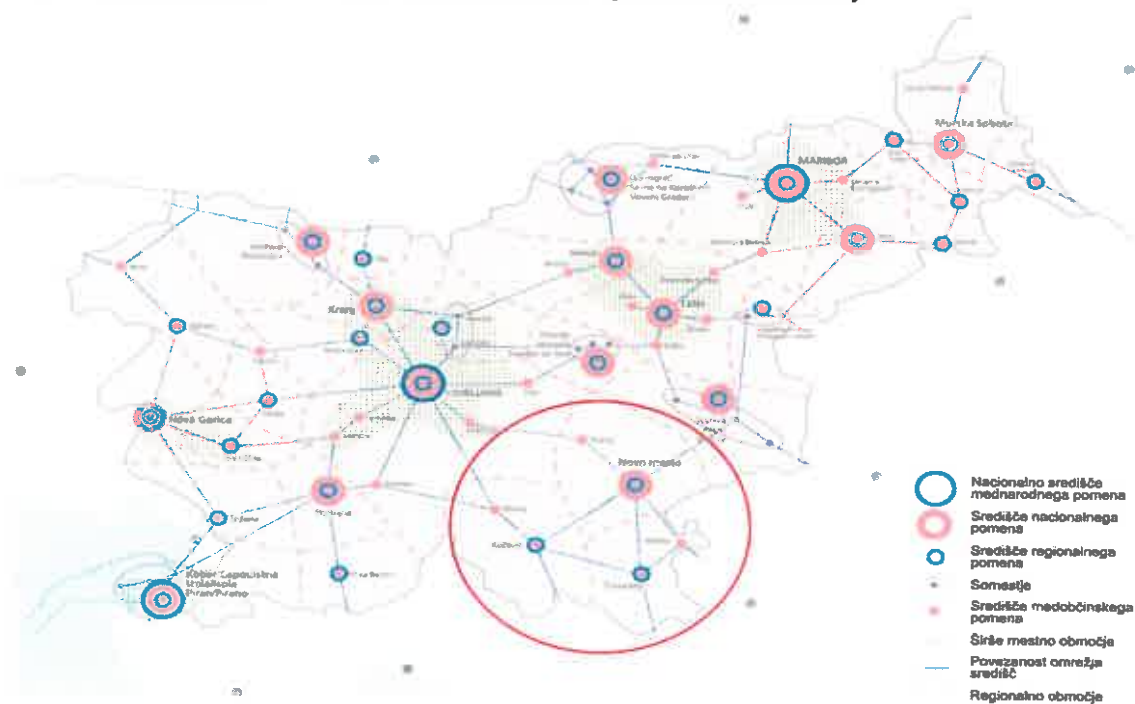
- primerjalno prednost regije,

- generator razvoja na vseh področjih regije,
- tradicijo, že prepoznavne trženjske znamke, tuje naložbe v regiji,
- obstoječo industrijo, nove panoge, nova tehnološka in storitvena podjetja,
- rast, nova delovna mesta, nove izdelke in storitve, nova podjetja,
- konkurenčnost, razvojna in raziskovalna dejavnost, inovativnost, podjetnost, urejenost,
- obstoječe, nove trge in investicije,
- znanje in kompetence za širitev obstoječih in prodiranje na nove trge,
- možnost za privabljanje investorjev,
- možnost za razvoj MSP,
- sonaravni razvoj, saj vedno več trgov in gostov upoštevajo tudi geografsko poreklo blaga in storitev ter trajnostno upravljanje z okoljem,
- mreženje in povezovanje tako v okviru regije kot z mednarodnim okoljem
- turizem, naravne in ustvarjene danosti, kulturna dediščina, doživetja, urejeno podeželje,
- možnost za skladnejši prostorski in družbeni razvoj regije in
- večjo vključenost.

## 2.4 Karta omrežij naselij z zasnovo policentričnega sistema

V tem poglavju predstavljamo prikaz karte omrežja naselij z zasnovo policentričnega sistema v regiji in hkrati prikaz karte omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v regiji. Karti sta temelj za regionalno zasnovo prostorskega načrtovanja v novem programskem obdobju ter tako tudi temelj za sistemsko načrtovanje; ne samo demografske, infrastrukturne ter investicijske naravnosti regije, temveč celovit razvoj v smeri preboja regije in dvigovanja kvalitete življenja na vseh področjih, tudi z načrtovanjem razvoja programskih vsebin.

**Slika 1: Zasnova policentričnega urbanega sistema in razvoj širših mestnih območij**

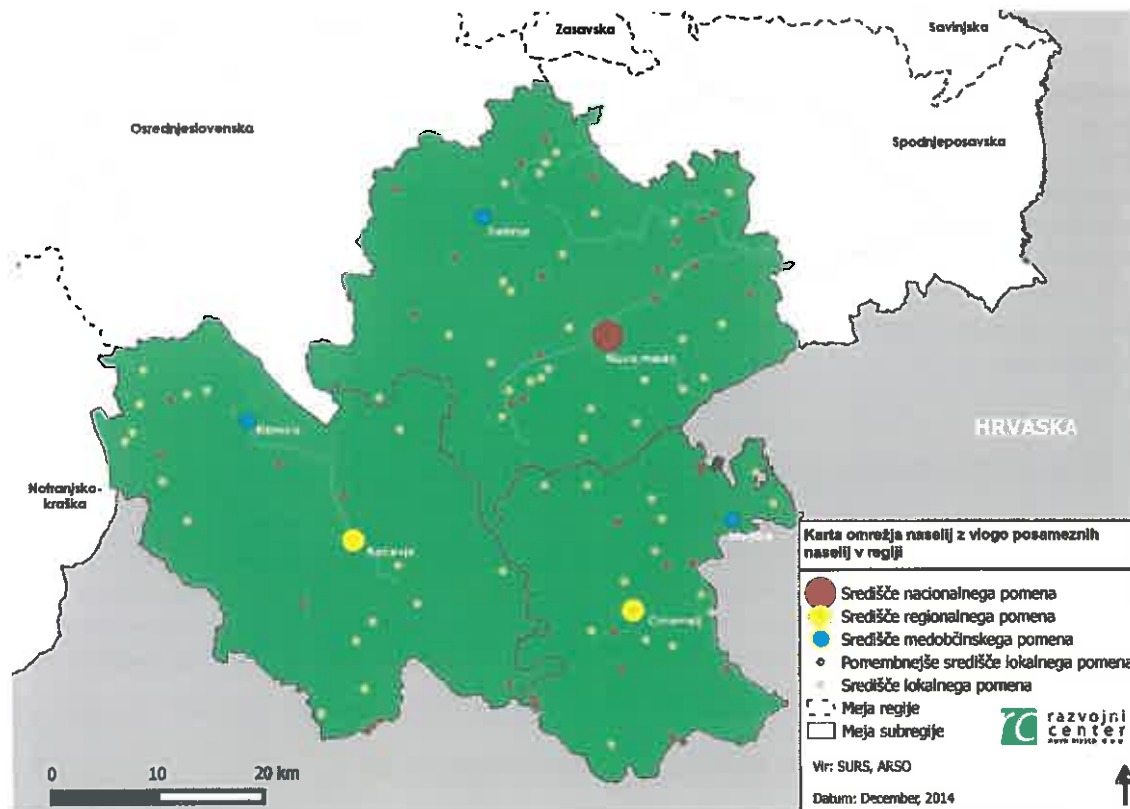


Mappa del territorio - scala 1:50000 - 2014 - 2015 - 2016 - 2017 - 2018 - 2019 - 2020 - 2021 - 2022 - 2023 - 2024 - 2025 - 2026 - 2027 - 2028 - 2029 - 2030 - 2031 - 2032 - 2033 - 2034 - 2035 - 2036 - 2037 - 2038 - 2039 - 2040 - 2041 - 2042 - 2043 - 2044 - 2045 - 2046 - 2047 - 2048 - 2049 - 2050 - 2051 - 2052 - 2053 - 2054 - 2055 - 2056 - 2057 - 2058 - 2059 - 2060 - 2061 - 2062 - 2063 - 2064 - 2065 - 2066 - 2067 - 2068 - 2069 - 2070 - 2071 - 2072 - 2073 - 2074 - 2075 - 2076 - 2077 - 2078 - 2079 - 2080 - 2081 - 2082 - 2083 - 2084 - 2085 - 2086 - 2087 - 2088 - 2089 - 2090 - 2091 - 2092 - 2093 - 2094 - 2095 - 2096 - 2097 - 2098 - 2099 - 2100

Karta št.4

**ZASNOVA POLICENTRIČNEGA  
URBANEGA SISTEMA IN RAZVOJ  
ŠIRŠIH MESTNIH OBMOČIJ**

Slika 2: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v regiji



Vir: SURS, ARSO, 2014